

KRYSTYNA SZYBIGA, KRZYSZTOF PRYMON

KONKURENCYJNOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁU MIĘSNEGO

Streszczenie

Innowacyjność jest podstawą rozwoju przedsiębiorstw, która warunkuje ich konkurencyjność. Procesy integracyjne z gospodarką europejską wymusiły aktywność polskich przedsiębiorstw, mającą na celu sprostanie wyzwaniom rynkowym w ramach Unii Europejskiej oraz w skali globalnej.

Badania przeprowadzone w regionie Dolnego Śląska dowodzą, że w sektorze mięsnym dominują małe firmy, które mają ograniczone możliwości prowadzenia własnych prac badawczo-rozwojowych. Menedżerowie tego sektora zakładają zarówno w planach operacyjnych, jak i strategicznych przedsiębiorstw zmiany techniczno-organizacyjne oraz zwracają uwagę na celowość wprowadzania postępu technicznego. Stąd też główną determinantą podnoszenia konkurencyjności i innowacyjności MSP jest współpraca z jednostkami naukowymi i badawczo-rozwojowymi, transfer technologii oraz inwestowanie w kapitał ludzki.

Ponad 90 % ankietowanych przedsiębiorców uważa swoją firmę za innowacyjną. Głównymi priorytetami rozwojowymi były rozwój nowego produktu lub nowej technologii (82 %) oraz inwestowanie w nowe maszyny i urządzenia (37 %). Prawie wszyscy pracownicy badanych zakładów mięsnych korzystali z różnych form doskonalenia zawodowego. Najwięcej osób uczestniczyło w szkoleniach dotyczących zarządzania jakością (72 %) i wdrażania nowoczesnych technologii (64 %). Zainteresowanie współpracą z partnerami zagranicznymi wykazywało ponad 50 % respondentów. Pomimo ograniczonych kontaktów z uczelniami wyższymi kadry kierownicze zakładów mięsnych zgłaszają gotowość współpracy w zakresie działań badawczo-rozwojowych.

Słowa kluczowe: współpraca, konkurencyjność, innowacyjność, przemysł mięsny, Dolny Śląsk

Wprowadzenie

Zgodnie ze Strategią Lizbońską, przyjętą przez kraje Unii Europejskiej w marcu 2000 roku, motorem rozwoju poszczególnych państw mają być rosnące nakłady na badania naukowe i rozwój (B+R), a w konsekwencji stworzenie najbardziej konkurencyjnego (gospodarczo) regionu na świecie. Założono, że do roku 2010 wydatki na B+R wzrosną w UE do poziomu 3 % PKB (z czego 2/3 środków ma pochodzić ze źródeł

prywatnych). Parlament Europejski prowadzi intensywne działania na rzecz realizacji programu¹ i w kwietniu 2005 r. przyjął propozycję Komisji Programu Ramowego na rzecz konkurencyjności² i innowacyjności³, dotyczący lat 2007 - 2013. Jednym z istotnych jego elementów jest program „Przedsiębiorczość i Innowacje” skierowany do sektora MSP [2]. Główną determinantą podnoszenia konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw jest stała współpraca nauki z przemysłem [1].

Wejście Polski do Unii Europejskiej stworzyło nowe perspektywy w zakresie tej współpracy, co wiąże się m.in. z możliwością korzystania ze środków finansowych na prowadzenie studiów podyplomowych oraz innych form doskonalenia zawodowego. Studia podyplomowe prowadzone przez uczelnie wzbudzają większe zaufanie niż prowadzone przez inne organizacje. Poza tym dochody ze studiów podyplomowych zwiększają możliwości finansowe uczelni w zakresie wynagradzania wykwalifikowanych wykładowców, prowadzących zajęcia na tego typu studiach.

W Polsce współpraca nauki z praktyką nie rozwija się tak dynamicznie, jak w Europie zachodniej, czy w Stanach Zjednoczonych. Dziedziną nauki, która pozytywnie wyróżnia się w zakresie kooperacji z przedsiębiorstwami jest biotechnologia. Przykładem organizacji pośredniczącej w przepływie informacji naukowej i biznesowej w zakresie biofarmacji, biomedycyny, biotechnologii, biochemii i biologii molekularnej, a także nauk biologicznych jest Bio-Tech Consulting. Oferta adresowana jest głównie do przedsiębiorstw farmaceutycznych, biotechnologicznych i kosmetycznych działających w obszarze biobiznesu, a także do zespołów naukowych oraz odbiorców indywidualnych.

W ramach informacji naukowej firma m.in. wyszukuje dla zainteresowanych artykuły naukowe dotyczące tematyki związanej z biotechnologią, a także opracowuje raporty podsumowujące stan wiedzy z zakresu nauk biologicznych i medycznych. Natomiast w ramach informacji biznesowej stara się wskazywać zagranicznych partnerów biznesowych dla polskich naukowców i firm, a także pomaga w realizacji projektów.

Poziom innowacyjności polskiej gospodarki na tle porównań międzynarodowych jest relatywnie niski. Nakłady na B+R w roku 2000 były aż 5-krotnie niższe od pozio-

¹ Eksperci oceniają jednak, że w skali UE-27 nie jest możliwe do roku 2010 osiągnięcie zakładanego poziomu nakładów na B+R [2].

² Konkurencyjność odnoszona jest do firm, przemysłów, regionów, krajów, ugrupowań ponadnarodowych, itd. Rozumiana jest jako zdolność do szybkiego wprowadzania nowoczesnych rozwiązań technologicznych, technicznych, menedżerskich, organizacyjnych oraz przekształcenia ich w sukces komercyjny [4].

³ Innowacyjność określana jest jako „zdolność i motywacja przedsiębiorców do ustawicznego poszukiwania i wykorzystywania w praktyce wyników prac badawczych i rozwojowych, nowych koncepcji i wynalazków”, a także doskonalenie i rozwój istniejących technologii produkcyjnych, eksploatacyjnych i dotyczących sfery usług, wprowadzanie nowych rozwiązań w organizacji i zarządzaniu, doskonalenie i rozwój infrastruktury dotyczącej zwłaszcza gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji [11].

mu zalecanego w Strategii Lizbońskiej. Wyniki prowadzonych badań wskazują, że sytuacja w tym zakresie w latach 2001-2005 nie uległa poprawie. Obserwuje się nawet spadek nakładów na inwestycje dotyczące działalności badawczo-rozwojowej. Uważa się, że głównymi przyczynami powyższej sytuacji są postawy i wybory strategiczne menedżerów przedsiębiorstw, likwidacja instytutów branżowych generujących nową wiedzę oraz rozluźnione więzi współpracy przedsiębiorców ze środowiskiem naukowym [5].

W przyjętym w lipcu 2000 roku rządowym programie dotyczącym zwiększenia innowacyjności gospodarki w Polsce do roku 2006 skoncentrowano się głównie na sferze organizacyjno-instytucjonalnej. Na lata 2007 - 2013 Ministerstwo Gospodarki opracowało Program Operacyjny „Innowacyjna Gospodarka” (PO IG). Program ma na celu wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Interwencja w ramach PO IG, obejmującej zarówno bezpośrednie wsparcie: przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu oraz jednostek naukowych świadczących usługi przedsiębiorstwom, a także wsparcie systemowe zapewniające rozwój środowiska instytucjonalnego innowacyjnych przedsiębiorstw. W ramach PO IG wspierane są działania z zakresu innowacyjności produktowej, procesowej, marketingowej i organizacyjnej, które w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniają się do powstawania i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw [12].

W Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego przyjęto, że podstawowymi czynnikami systemu innowacji są przedsiębiorstwa, instytucje naukowo-badawcze, inne organizacje obsługujące przedsiębiorstwa, a także szkolnictwo zwłaszcza na poziomie wyższym. Przemysł spożywczy mieści się w obszarze działań nauki na rzecz poprawy jakości życia (*Quality of Life*), a jednym z głównych zadań Strategii jest wzmocnienie powiązań nauki z gospodarką regionu [6].

Jedną z ostatnich inicjatyw zmierzających do pełnego wykorzystania potencjału umysłowego i fizycznego mieszkańców Dolnego Śląska, a tym samym wzrostu konkurencyjności regionu, było utworzenie w maju 2007 roku Dolnośląskiego Centrum Zarządzania Wiedzą. Głównym celem Centrum jest zbudowanie sieci transferu wiedzy, która będzie grupować kadrę intelektualną regionu. Istotnym zadaniem tej sieci jest współpraca kadry naukowej wyższych uczelni i praktyków, zastosowanie nauki, nowych technologii w gospodarce, pobudzanie innowacyjności przedsiębiorstw, kreatywności kadr kierowniczych oraz aktywizacji rynku pracy, rozwoju zasobów ludzkich [13]. Działania te wpisują się w Strategię Lizbońską, która podkreśla między innymi, że obecnie największe znaczenie ma kapitał intelektualny. Cywilizację XXI wieku określa się jako epokę społeczeństwa wiedzy.

Decydujący wpływ na osiąganie trwałej przewagi konkurencyjnej przez przedsiębiorstwa ma kapitał intelektualny. Z badań prowadzonych w przedsiębiorstwach amerykańskich wynika, że efektywne zarządzanie kapitałem ludzkim może powodować

nawet ponad 40-procentowy wzrost wartości dodanej, a tym samym poprawę konkurencyjności [3].

Celem przeprowadzonych badań było poznanie skali współpracy nauki z przemysłem spożywczym na przykładzie branży mięsnej oraz jego potrzeb w zakresie wykorzystania potencjału naukowego Dolnego Śląska. Badania umożliwiły też zidentyfikowanie priorytetów rozwojowych zakładów przemysłu mięsnego w kontekście konkurencyjności i innowacyjności gospodarki.

Przemysł mięsny na tle przemysłu spożywczego na Dolnym Śląsku

W okresie poprzedzającym przystąpienie Polski do UE (2000 - 2003) w gospodarce żywnościowej pracowało 17,3 % zatrudnionych (średnio w kraju 30,6 %), wytwarzając 7,1 % produktu globalnego (w kraju 11 % krajowego produktu globalnego). W tym okresie udział Dolnego Śląska w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu spożywczego ulegał stałemu obniżeniu (z 3,1 % w roku 2000 do 2,7 % w roku 2003). W kolejnych latach, pomimo że produkcja sprzedana w regionie wzrosła o ponad 250 mln zł, to jednak w skali kraju udział ten zmalał (do 2,6 % w roku 2004 i 2,4 % w roku 2005). Wydajność pracy dolnośląskich przedsiębiorstw przemysłu spożywczego (mierzona poziomem produkcji sprzedanej na jednego zatrudnionego) była niższa w porównaniu z wielkościami średnimi w kraju. W latach 2000 - 2003 wydajność wzrosła ze 142 tys. zł do 169,6 tys. zł, a w latach 2004 - 2005 kształtowała się na poziomie 213 - 214 tys. zł i wahała się w okresie 2000 - 2005 w przedziale od 70,9 do 79,4 % wielkości krajowych.

Produkcją żywności w regionie w roku 2002 zajmowało się 2275 zakładów. W kolejnych latach następował systematyczny spadek liczby zakładów przemysłu spożywczego (do 1900 w roku 2006). Zakłady zajmujące się produkcją i przetwórstwem mięsa czerwonego stanowiły ponad 40 % zakładów pierwotnego przetwórstwa, a łącznie z zakładami zajmującymi się produkcją i przetwórstwem mięsa białego około 50 % grupy zakładów wykorzystujących surowce rolne. Produkcja mięsa wołowego wahała się od 3,9 tys. ton w roku 2000 do 1,4 tys. ton w roku 2003 i 3,1 tys. ton w roku 2005. W przypadku mięsa wieprzowego produkcja w analogicznych latach wzrosła z 20,7 tys. ton do 25,6 tys. ton, ale w ostatnich dwóch latach analizy zmniejszyła się z 18,1 do 14,8 tys. ton. Tak określony udział przemysłu mięsnego regionu był niewielki i stanowił średnio w latach 2000 - 2005 1,6 % wielkości krajowych w przypadku wołowiny i cielęciny oraz 2,3 % w przypadku mięsa wieprzowego (tab. 1).

Na Dolnym Śląsku w okresie poprzedzającym integrację Polski z UE uprawnienia do sprzedaży produktów na rynki unijne miały jedynie cztery zakłady mięsne. Po roku funkcjonowania w strukturach unijnych uprawnienia te posiadało już 27 zakładów mięsnych i drobiarskich, a w sierpniu 2007 w sektorze mięsnym łącznie 34 zakłady mogły wprowadzać swoje towary na obszar Wspólnego Rynku [14].

Tabela 1

Produkcja ważniejszych wyrobów przemysłu spożywczego na Dolnym Śląsku.
Production of more important food products in the Voivodship of Lower Silesia.

Wyszczególnienie Specification	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Wartość średnia Mean value
Produkty uboju wliczane do wydajności ubojowej: Slaughter products included in the slaughter capacity:	Dolny Śląsk Lower Silesia						
bydła i cieląt [tys. t] cattle and calves [in kt]	3,9	3,2	1,4	1,4	1,9	3,1	2,5
trzody chlewnej [tys. t] pigs [in kt]	20,7	20,4	20,5	25,6	18,1	14,8	20
Produkty uboju wliczane do wydajności ubojowej: Slaughter products included in the slaughter capacity:	Udział Dolnego Śląska w produkcji krajowej Share of Lower Silesia in domestic production						
bydła i cieląt [%] cattle and calves [%]	2,5	2,4	1	0,8	1,2	1,8	1,6
trzody chlewnej [%] pigs [%]	2,9	2,9	2,5	2,5	1,8	1,4	2,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS [7, 8].

Source: The authors' own survey based on the statistical data of the Central Statistical Office

Metody badań

Wybór branży do badań wynikał z faktu, że zakłady zajmujące się przetwórstwem mięsa czerwonego i białego stanowiły znaczącą część zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego w regionie. Na podstawie niepublikowanych danych statystycznych z roku 2006 ustalono, że zakłady mięsne stanowiły, po branży piekarniczej, najliczniejszą grupę przedsiębiorstw. Według stanu z 30 czerwca 2006 stanowiły one 15 % zakładów przemysłu spożywczego oraz 49 % firm pierwotnego przetwórstwa działających w województwie dolnośląskim (tab. 2).

O znaczeniu tego sektora świadczy też fakt, że aż 56 % inwestycji zrealizowanych w ramach programu SAPARD dotyczyło zakładów mięsnych. Przedsięwzięcia objęte programem SAPARD w ramach działania 1. tj: „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych oraz rybnych” wiązały się głównie z dostosowaniem zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego do wymogów sanitarno-weterynaryjnych UE, poprawą jakości oraz wprowadzaniem nowych technologii i innowacji. Kontynuacja wsparcia przemysłu rolno-spożywczego w Sektorowym Programie Operacyjnym (w ramach działania 1.5) również dotyczyła głównie sektora mięsnego (wg stanu na

30.04.2006 r. 40,6 % ogółu inwestycji). Umowy zawarte w ramach SPO polegały m.in. na finansowaniu zakupu specjalistycznych środków transportu i doposażaniu linii technologicznych [10]. Oceniając postęp techniczny przez konieczność dostosowań do wymogów UE można stwierdzić, że zmiany były pozytywne. Jedynie w okresie od października 2002 r. do sierpnia 2005 r. znaczących modernizacji dokonało 19 zakładów mięsnych i 8 drobiarskich, dzięki czemu uzyskały uprawnienia do wprowadzania swoich produktów na rynek unijny (tym samym ich liczba wzrosła do 27). Część zakładów korzystała z okresów przejściowych związanych z dostosowaniem do wymogów higieniczno-sanitarnych UE [9].

Tabela 2

Zakłady mięsne na Dolnym Śląsku i ich udział w przemyśle spożywczym.
Meat enterprises in Lower Silesia and their share in food industry.

Wyszczególnienie Specification	2006
Ogółem zakłady przemysłu spożywczego Food industry enterprises in total	1900
w tym: zakłady pierwotnego przetwórstwa including primary processing enterprises	607
w tym: zakłady produkcji i przetwórstwa mięsa białego including white meat production and processing enterprises	40
zakłady produkcji i przetwórstwa mięsa czerwonego red meat production and processing enterprises	258
ogółem zakłady mięsne meat enterprises in total	298
Udział zakładów mięsnych w przemyśle spożywczym ogółem [%] Share of meat enterprises in food industry in total [%]	15,7
Udział zakładów mięsnych w zakładach pierwotnego przetwórstwa [%] Share of meat enterprises in primary processing enterprises	49,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych GUS.

Source: The authors' own survey based on the unpublished statistical data of Central Statistical Office.

Badania niniejsze przeprowadzono w 2007 roku w województwie dolnośląskim w 106 losowo wybranych zakładach mięsnych wykorzystujących w procesie produkcji mięso białe i czerwone⁴.

W uzyskiwaniu informacji związanych z realizowanym tematem zastosowano metodę wywiadu z wykorzystaniem kwestionariusza. Zakres badań oprócz danych ogólnych o przedsiębiorstwie (o charakterze produkcji, liczbie zatrudnionych itp.)

⁴ W praktyce obejmujących dwie branże: mięsną i drobiarską

obejmował zagadnienia dotyczące skali współpracy firm ze ośrodkami naukowymi oraz oceny tej współpracy z punktu widzenia przedsiębiorców. Informacje uzyskano od właścicieli lub menedżerów zakładów mięsnych.

Wyniki badań

W niniejszym artykule przedstawiono część uzyskanych wyników przeprowadzonych badań dotyczących innowacyjności przedsiębiorstw i współpracy środowisk naukowych z praktyką. Wszystkie zakłady mięsne należały do sektora MSP, przy czym aż 90 % stanowiły firmy mikro, tj. zatrudniające do 10 osób, a pozostałe to firmy małe, tj. zatrudniające nie więcej niż 50 osób.

Badania wykazały, że kontakty menedżerów oraz właścicieli firm ze środowiskiem naukowym są bardzo ograniczone. Zaledwie jedno przedsiębiorstwo korzystało systematycznie z usług doradczych świadczonych przez wyższe uczelnie. Jednak absolwenci szkół wyższych są pozytywnie oceniani przez kadry kierownicze zakładów mięsnych (87 %). Zbliżony poziom pozytywnych opinii (82 %) dotyczył także praktycznych aspektów przekazywanej wiedzy w procesach nauczania.

Tabela 3

Potrzeby doskonalenia zawodowego absolwentów w opinii kadry zarządzającej przedsiębiorstwami.
Necessity to professionally improve the graduates according to the opinions of the enterprise's senior management.

Wyszczególnienie Specification	Procent wypowiedzi Percentage of responses
Umiejętność podejmowania decyzji organizacyjnych i produkcyjnych Ability to make organisational and production decisions	4,7
Umiejętności praktyczne Practical skills	18,8
Doświadczenie Experience	8,5
Umiejętność zarządzania zespołem Skills to manage a team	10,4
Znajomość języków obcych Command of foreign languages	4,7
Samodzielność Self-reliance / Independence	1,9
Znajomość zasad księgowości Knowledge of accountancy rules	1,9
Nie mam zdania I have no opinion	1,9

Natomiast negatywna ocena dotyczyła: braku doświadczenia absolwentów (9 %), nieumiejętności samodzielnego zarządzania zespołem pracowników (10 %), podejmowania decyzji organizacyjnych i produkcyjnych (5 %), a także niedostatecznej znajomości języków obcych (5 %). Istnieje więc konieczność doskonalenia kadry w tym zakresie (tab. 3).

Pracownicy prawie wszystkich zakładów mięsnych korzystali z różnych form doskonalenia zawodowego (51 % przedsiębiorstw często kierowało swoich pracowników na szkolenia, a 48 % – sporadycznie). Dotyczyły one najczęściej: zarządzania jakością (72 %) i wdrażania nowoczesnych technologii (64 %). Istotne znaczenie miały też szkolenia z zakresu: przepisów prawnych (11 %) oraz finansów (9 %).

Tabela 4

Obszary doskonalenia zawodowego pracowników firm.
Fields in which the employees of enterprises need professional improvement.

Wyszczególnienie Specification	Procent wypowiedzi Percentage of responses
Zarządzanie firmą Managing the enterprise	2,8
Prawo Law	11,3
Finanse Finance	9,4
Nowoczesne technologie Modern technologies	64,2
Zarządzanie jakością Quality management	71,7
Podatki Taxes	0,9

Prawie wszyscy przedsiębiorcy (92 %) uważają swoją firmę za innowacyjną. Identyfikujący odsetek respondentów korzystał z zewnętrznych źródeł finansowania. Najczęściej był to kredyt bankowy na działalność gospodarczą (98 %) lub leasing (45 %). W ramach leasingu przedsiębiorcy pozyskiwali najczęściej samochody dostawcze. Tylko 12 % właścicieli zakładów mięsnych ubiegało się o środki pochodzące z funduszy strukturalnych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego. Zainteresowanie pozyskiwaniem partnerów zagranicznych zgłaszało ponad 50 % firm.

Jedynie 4 % respondentów uważa, że firma nie planuje zmian organizacyjno-technicznych w najbliższym okresie. Głównymi priorytetami rozwojowymi badanych jednostek były: rozwój nowego produktu lub nowej technologii (82 %), inwestowanie

w nowe maszyny i urządzenia (37 %), pozyskiwanie nowych partnerów (33 %), wejście na nowe rynki krajowe (30 %), rozwój eksportu (18 %).

Tabela 5

Priorytety rozwojowe firm
Development priorities of enterprises

Wyszczególnienie Specification	Procent wypowiedzi Percentage of responses
Rozwój nowego produktu/technologii Developing new product/technology	82,1
Investowanie w maszyny i urządzenia Investing in machines and equipment	36,8
Pozyskanie nowego partnera Winning a new partner	33,0
Wejście na nowe rynki krajowe Entering new domestic markets	30,2
Wprowadzenie/rozwój eksportu Launching /developing export	17,9
Zwiększenie zatrudnienia Increasing employment rate	12,3
Inne Other	0,9
Firma nie planuje zmian The enterprise does not plan any changes	4,7

* Ze względu na możliwość udzielania kilku odpowiedzi na pytanie nie uzyskuje się wartości 100 %

* It is possible to receive several responses to one questions, therefore the 100 % value cannot be obtained.

Żaden z respondentów nie potwierdził realizacji prac badawczo-rozwojowych we własnej firmie. Kadry kierownicze zakładów zgłaszają gotowość współpracy ze środowiskiem naukowym. Ponad połowa badanych firm (62 %) przyjmuje studentów na praktyki zawodowe. Jednakże 12 % respondentów negatywnie ocenia współpracę z uczelniami w tym zakresie.

Podsumowanie

Z przeprowadzonych badań wynika, że współczesne przedsiębiorstwa zaliczane do sektora MSP nie do końca zdają sobie sprawę z korzyści, jakie stwarza współpraca ze szkolnictwem wyższym. Panuje bowiem przekonanie, że podczas studiów zdobywa się głównie wiedzę teoretyczną, a większość przedmiotów jest mało przydatna w praktyce. Szansą poprawy tej sytuacji mogłyby być aktywne praktyki i staże produkcyjne, po ukończeniu których studenci nabyliby umiejętności praktycznych, przydatnych

w konkretnej branży, i staliby się (po ukończeniu studiów) cennymi pracownikami. Z drugiej strony celowe jest zwiększenie wagi w programie studiów wiedzy praktycznej, co służyłoby również wzmocnieniu prestiżu absolwentów wyższych uczelni na rynku pracy.

Znaczna część menedżerów badanych przedsiębiorstw przemysłu mięsnego uważa prowadzone przez siebie firmy za rozwojowe, wskazując na kilka innowacyjnych priorytetów strategicznych firm. Żadne z przedsiębiorstw nie prowadziło jednak własnych prac badawczo-rozwojowych. Chętnie natomiast kierowano pracowników na kursy i szkolenia służące doskonaleniu zawodowemu.

Głównym źródłem finansowania inwestycji w ostatnich latach były środki obce, a prawie połowa respondentów była zainteresowana pozyskiwaniem partnerów zagranicznych.

Większość przedsiębiorstw działających na Dolnym Śląsku w przemyśle mięsnym (podobnie, jak w całej sferze przetwórstwa żywności) to firmy sektora MSP, które mają ograniczone możliwości finansowe. Ograniczone możliwości realizacji we własnym zakresie działalności naukowo-badawczej zakładów w regionie potwierdza celowość wsparcia wdrażania i transferu nowych rozwiązań technologicznych oraz organizacyjnych (ze środków unijnych, krajowych oraz regionalnych). Należy podjąć działania zmierzające w kierunku zbliżenia nauki z praktyką. Istotne znaczenie w tym zakresie powinna mieć w pierwszej fazie współpraca przedsiębiorców z istniejącymi na danym terenie uczelniami, wykorzystanie potencjału funkcjonujących parków naukowo-technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości, centrów innowacji technologicznych, a także regionalnych oddziałów Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Naczelnej Organizacji Technicznej oraz innych organizacji naukowo-technicznych. Przedsiębiorczość innowacyjną sektora agrobiznesu w województwie dolnośląskim wspierają też tradycyjnie, w różnych formach, ośrodki doradztwa rolniczego oraz Urząd Marszałkowski.

Z drugiej strony ważnym działaniem prowadzącym do poprawy konkurencyjności zakładów mięsnych i szerzej zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego sektora MSP powinno być stworzenie reguł funkcjonowania regionalnego systemu innowacji, w ramach którego przedsiębiorcy mogliby uzyskać bezpłatną pomoc w zakresie szeroko pojętego transferu wiedzy.

Literatura

- [1] Heffner K., Klemens B.: Edukacja i innowacyjność jako czynniki zwiększające możliwości inwestycyjne i tworzące podstawy do powstania klastrów na obszarach wiejskich. *Więś i Rolnictwo*, **2** (135), 2007, 70-87.
- [2] Heller J., Bogdański M.: Rola nakładów na badania naukowe w rozwoju regionalnym kraju, *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*, **1** (306), 2006, 81-92.

- [3] Jurczak J.: Kapitał intelektualny w organizacji przyszłości. *Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, 2006, **11**, 39-46.
- [4] Pangsy-Kania S.: Konkurencyjność polskiej gospodarki przez pryzmat międzynarodowych rankingów. W: *Unifikacja gospodarek europejskich: szanse i zagrożenia* – pod red. A. Manikowskiego i A. Psyka. Wyd. Nauk. Wydz. Zarządzania UW, Warszawa, 2004, ss. 1-10.
- [5] Platonoff A.L., Miłaszewicz D., Sysko-Romańczuk S.: *Innowacyjność polskich firm. Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, 2006, **1**, 51-57.
- [6] *Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego BW DSI*, Wydział Rozwoju Gospodarczego, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 2005, s. 7.
- [7] *Roczniki Statystyczne Rzeczypospolitej Polskiej. Główny Urząd Statystyczny*, Warszawa, ss. 493-498.
- [8] *Roczniki Statystyczne Województwa Dolnośląskiego (2005, 2006)*. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, 2005 i 2006, ss. 309-314.
- [9] Szybga K.: *Gospodarska żywnościowa Dolnego Śląska*, Prace Naukowe, seria konferencje, nr 1, 2005, Dolnośląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Techniki, Polkowice, ss. 119-135.
- [10] Szybga K. *Rozwój gospodarki żywnościowej w oparciu o fundusze unijne na przykładzie Dolnego Śląska* W: *Przedsiębiorstwa agrobiznesu w rozwoju obszarów wiejskich* – pod red. A. Marcysiak. Wyd. Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Monografia nr 73, 2006, ss. 67-71
- [11] www.mg.gov.pl/struktur/DSG/sg_innow/index.htm
- [12] www.mgip.gov.pl
- [13] www.transferwiedzy.pl
- [14] www.wetgiw.gov.pl

COMPETITIVENESS AND INNOVATIVENESS OF MEAT INDUSTRY PLANTS

S u m m a r y

Innovativeness is the basis for companies to develop and one of the conditions of their competitiveness. Processes of integrating Polish economy with the European economy forced Polish enterprises to implement activities in order to be up to the market challenges both within the European Union and on a global scale.

The survey conducted in the region of Lower Silesia show the predominance of small companies in the meat sector, although such companies have rather limited possibilities of conducting their own research and development projects. Managers from this sector recommend technological and organization alterations both in the operational and strategic plans; also, they put emphasis on the advisability of introducing technological progress. Therefore, the main determinant of the increase in competitiveness and innovativeness of small and medium-sized enterprises should be cooperation with scientific and research & development institutions, transfer of technology, and investing in human capital.

Over 90 % of the respondents surveyed consider their enterprises as innovative. The major development priorities were: developing new products or a new technology (82 %) and investing in new machines and equipment (37 %). Nearly all the employees in the meat enterprises surveyed participated in various inservice training courses and benefited from them. The highest number of persons attended training courses in the quality management field (72 %) and courses dealing with the implementation of modern technologies (64 %). More than 50 % of managers were interested in the cooperation with foreign partners. Despite limited contacts with institutions of higher education, senior management officers in meat enterprises declared to be ready to cooperate with them in the range of research and development projects.

Key words: cooperation, competitiveness, innovativeness, meat industry, Lower Silesia